

Szirmai Panni

NŐK ASZTALA

[INTÉS AZ ŐRZŐKHÖZ]

2019-10-29 | ESSZÉ, INTÉS AZ ŐRZŐKHÖZ

Judy Chicago amerikai művész 1974-ben egy vacsorán vett részt, ahol megtapasztalta a meghívottak közötti nemi megkülönböztetést, ez adta az ötletet a *The Dinner Party* ^[1] című munkához. Chicago több száz önkéntes (köztük 12 férfi ^[2]) segítségével öt év alatt építette fel a feminista művészet emblematikus művét. A

síremlékhez méltó roppant installáció a történetírás és a művészettörténet színpadáról kiszoruló személyiségeket idézi. A méretében és a kivitelezés módjában is rendkívüli alkotás 39 nőt „ültet egy asztalhoz” a bibliai utolsó vacsora mintájára (ahol csak férfiak voltak jelen). A szereplőket a háromszögletű asztal körül 13-as csoportokban helyezte el a művész – ennyi férfi szerepel az *Utolsó vacsorán*, Chicago utalása erre nyilvánvaló. A háromszög gazdag szimbolikája elsősorban női értékekhez köthető, a Szentháromság egységéhez és a női test profán megjelenítéséhez is kapcsolódik. Az installációt kiegészíti az „Örökség padló”: a hosszú asztal alatti kerámialapokra írt 999, a nőtörténetben fontos, társadalomformáló személy (tévedésből egy férfi is van közöttük ^[3]) neve, akiknek Chicago tisztelettel adózik.

nőalakok

Az első tizenhárom csoportban kaptak helyet a kereszténység előtti (a Római Birodalom megalakulásánál korábbi) mitológiai szereplők, istennők és történelmi alakok – ide tartozik többek között az ógörög költő Szapphó, Istár, a szerelem, a szépség és a termékenység mezopotámiai istennője és Hatsepszut, a második ismert egyiptomi fáraónő. A középső csoportban a korai kereszténység (a reformációig tartó időszak) jelentős alakjait találjuk. Ebben a társaságban foglal helyet a kolostoralapító Szent Brigitta, Isabella d’Este, az itáliai reneszánsz befolyásos kulturális szereplője és például Artemisia Gentileschi, a legismertebb barokk festőnő mellett. A harmadik csoportban, a mű létrejöttéhez időben legközelebb álló nőalakok jelennek meg, előtérbe kerülnek az anglo-amerikai kultúra és irodalom, valamint a nőjogi mozgalmak képviselői: a korai feminista író, **Mary Wollstonecraft** és az ikonikus Virginia Woolf. Chicago az utolsó terítéket az amerikai feminista művészet egyik úttörőjének szentelte. Georgia O’Keeffe az egyetlen kortárs művész a vacsoraesten, terítékén térbelivé váló formákkal érzékelteti az önkifejezés szabadságát.

Szent Brigitta terítéke, Neil R, flickr.com

A „vacsorán” a mitológiai és történelmi személyiségeket az „asztal” körül attribútumaik alapján kialakított, személyre szabott terítékek (hímzett asztalkendő, festett porcelán, serleg, szalvéta, evőeszköz) teszi egyedivé. Az iparművészeti tárgyakat az alakhoz köthető szimbolikus dekoráció és anyaghasználat jellemzi, ezzel a gyakran női munkának tekintett kézműves tevékenységüket a magas művészet körébe emeli. A terítékek kialakítása eleinte kétdimenziós, ahogy időben közeledünk a jelen felé, egyre inkább térbelivé válik, ez a folyamat érzékelteti a női emancipáció törekvéseit **[4]** .

Chicago a mű egy korai vázlatán **Szent Brigittát** „a tej és a tűz istennőjeként” jellemezte, így egyesítette a figurában a kelta hitvilágban és a keresztény kultúrkörben betöltött szerepét. A teríték ikonográfiai szempontból ötvözi a kelta és a keresztény szimbolikát: a tárgyakon a láng motívuma fut végig, ez nevének kelta jelentésére („tüzes nyíl”) utal, másrészt a legendára, amely szerint a Szent Brigitta alapította kolostorban halála után az apácák a szent tiszteletére állandóan ébren tartották a tüzet.

női önrendelkezés

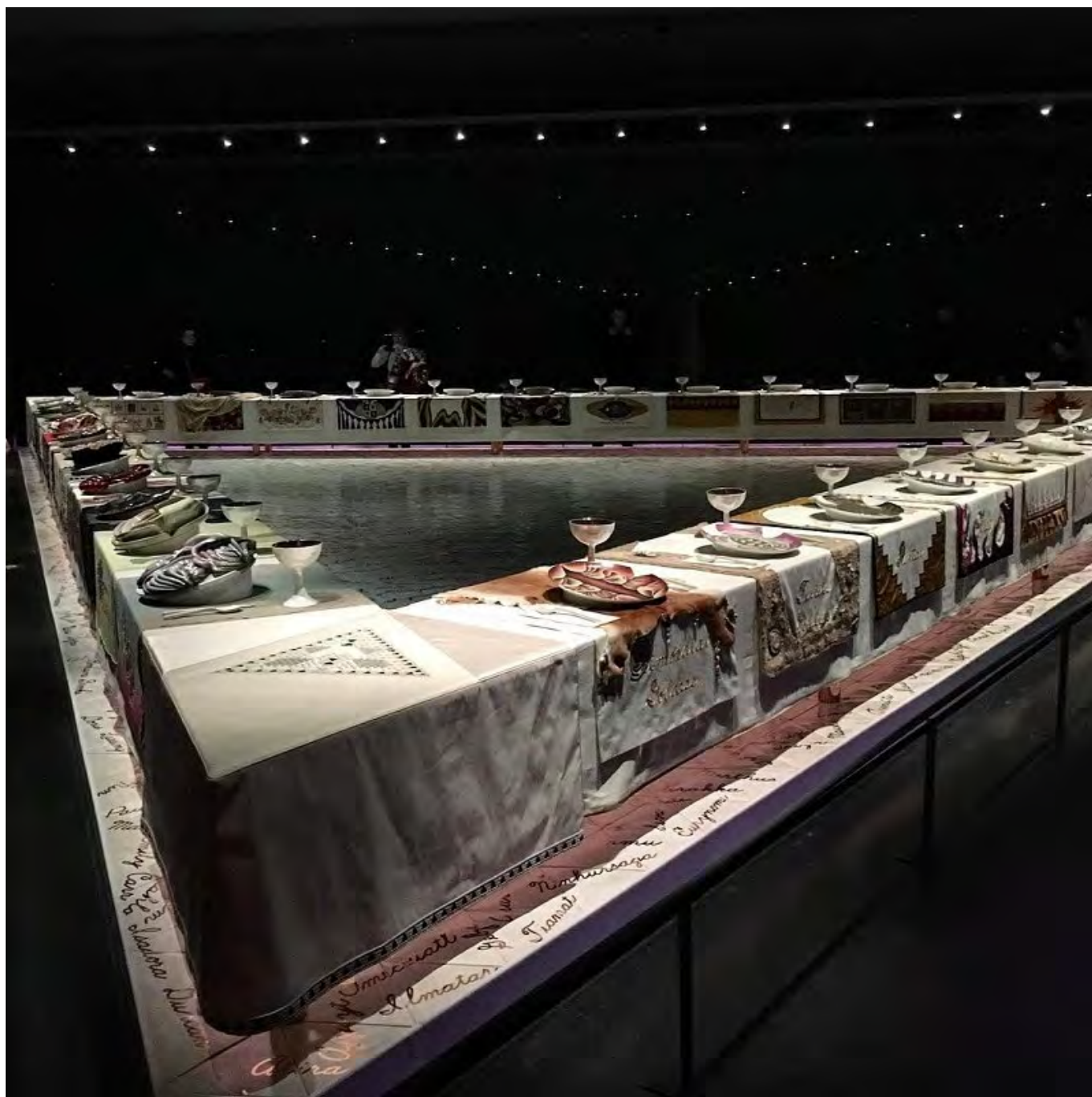
A kortárs feminista aktivizmus látóterébe kerülő – akár abortusztörvény kapcsán szervezett tüntetésen megjelenő – Szent Brigitta független, céljaiért és elveiért kiálló nőként tűnik fel, aki saját korában eszközeihez mértén küzdött a patriarchális elnyomás ellen. A női önrendelkezés mai kihívásaival összefüggésben is értékelhető; vallási elhivatottsága ellenére morális kérdésekben az emberi (női) szempontokat érvényesítette.

Judy Chicago munkásságának egyértelmű csúcspontja a nőtörténet kiemelkedő alakjainak színpadiasan látványos, mégis befogadható emlékműve a *Dinner Party*. A mű kortárs fogadtatása és utóélete tükrözi a feminista nőművészet befogadásának sajátos problémáit. Az idén nyolcvanéves Chicago hatévtizedes életműve a nők művészvilágon belüli érvényesülésének ritka sikeres példája. Önéletrajzi könyvében ^[5] részletesen ír a hetvenes években nőművészként megélt küzdelmes pályájáról – majd húsz évvel később a folytatásban ^[6] már tudatosan feminista művészként határozza meg magát.

A hatvanas években (Amerikában, de nyilván nem csak ott) nőnemű művész legnagyobb elismerésének az „olyan jól festesz, akár egy férfi” színvonalú megjegyzések számítottak. Chicago a (művész)társadalomban elfogadott lealacsonyítás ellen harcolt: a fiatal művészhallgatók képzése során arra tanított, hogy ne ériék be ennyivel.

Miriam Schapiro festővel a Kaliforniai Művészeti Intézetben 1971-ben indította el a Feminista Művészeti Programot, amely kizárólag női hallgatók képzésére alakult, alternatív, csoportmunkára épülő módszerekkel. A projekt célja a feminista elköteleződés jegyében a művészhallgatók tudatosítása – önkifejezésük fejlesztése közvetlen, „anyaméh-szerű” közegben. Úgy alakult, hogy a képzés indulásakor nem volt alkalmas műterem az intézményben. A feminista program az otthonteremtés, a lakhatás és a privát/közösségi tér kérdéseivel került szembe, amely rezonált a nők társadalmi szerepköreinek problémáira. A csoportos együttműködés és nem-hierarchikus közös gondolkodás eredményeként épült fel a *Womanhouse* című

kiállítás-esemény egy elhagyott hollywoodi házban. A *Nők háza* feminista installációként jött létre 1972-ben, az otthoni tér a nő szempontjából szimbolikus jelentőségére épített kiállítást a megnyitó utáni napon csak nők látogathatták.

Gabriel de Andrade Fernadez, flickr.com

Több évtizedes oktatói pályafutásának tapasztalatait is beépítette művészeti tevékenységébe. A *Dinner Party* múzeumpedagógiai feldolgozottsága mára elképesztő méreteket ölt, **átfogó oktatási program** bontakozott ki a művész

közreműködésével, amely több korcsoportban tematikus óravázlatokkal, letölthető segédanyagokkal segíti a befogadást felső tagozattól a középiskola végéig.

Az idén nyolcvanéves Judy Chicago máig aktív, születésnapjára nyitotta meg férjével új mexikói otthonukban a közel harminc éve folyamatosan bővülő művészeti központot, az épületet közösségi adományozásból újítták fel.

Az ellentmondásos megítélésű, de a feminista művészet fejlődésében megkerülhetetlen alkotó több területen sikeres, életműve a *Dinner Party* szereplőihez méltó nő történeti hivatkozási pont.

1. Az installáció jelenleg az Elizabeth A. Sackler Center for Feminist Art (Brooklyn Museum, New York) kiállítóterében látható állandó tárlatként.
https://www.brooklynmuseum.org/exhibitions/dinner_party ↑
 2. *True Stories for a Kinder, Cooler America. Dinner with Judy Chicago.* <https://www.theattic.space/home-page-blogs/judychicago> ↑
 3. Kresilas ógörög szobrász neve szerepel 998 nő között, öt tévedésből Cresilla nevű nőnek hitték, így került a listára.
https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_women_in_the_Heritage_Floor ↑
 4. Janet Koplos: *The Dinner Party* Revisited. *Art In America* 91.5 (May 2003): 75-77. ↑
 5. Judy Chicago: *Through the Flower: My Struggle as a Woman Artist*, 1975. ↑
 6. Judy Chicago: *Beyond the Flower: The Autobiography of a Feminist Artist*, 1996. ↑
- felső kép | aleph78, flickr.com